[2018] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 532

ਐਮ/ਐਸ. ਸਟੈਂਡਰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇਲ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਜੰਗਲਾਤ ਰੇਂਜ ਅਫ਼ਸਰ ਕਾਸਰਗੋਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1747 ਆਫ 2008)

19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018

[ਆਰ. ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਕੇਰਲਾ ਜੰਗਲਾਤ ਐਕਟ, 1961: ਧਾਰਾ 61ਏ ਅਤੇ 69 ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ - ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ 125 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਾਰਾ 614 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ: ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ - ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 69 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 61ਏ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਧਾਰਾ 61ਏ ਅਧੀਨ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 614 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਧਾਰਾ 614 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। 69, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 69 ਸਿਰਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਦਲ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਰਲ ਜੰਗਲਾਤ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2010 ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਅਧਿਆਇ VI ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 47ਐੱਚ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ 2010 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। -

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1.1 ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਜੰਗਲਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੇਰਲਾ ਜੰਗਲਾਤ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਰੱਦ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 13] [538- ਬੀ-ਸੀ]

1.2 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜੰਗਲਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15] [539- ਸੀ-ਡੀ]

1.3 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐੱਫ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤੇਲ, ਗੂੰਦ, ਰਾਲ, ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਰਨਿਸ਼ ਸੱਕ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਦੰਦ" ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ "ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ" ਦੇ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਸਤਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐੱਫ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹਰੇਕ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਚੰਦਨ ਦਾ ਤੇਲ ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਹੈ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। [ਪੈਰਾ 16] [539-ਐੱਫ-ਜੀ]

1.4 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਸਿਰਫ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਲਾਤ ਉਪਜ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ

ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਜੰਗਲਾਤ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2010 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਅਧਿਆਇ VI ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 47ਐੱਚ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲਾ 2010 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17, 18, 19] [539- ਐੱਚ; 540-ਏ-ਬੀ; ਈ-ਜੀ]

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1747 ਆਫ਼ 2008।

ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਏਰਨਾਕੁਲਮ, ਡਬਲਯੂਏ ਦੇ 01.03.2005 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ। 2004 ਦਾ ਨੰਬਰ 1458।

ਸੰਜੇ ਆਰ. ਹੇਗੜੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪੰਜਲ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਏ. ਰਘੂਨਾਥ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਮ. ਜੀ. ਯੋਗਮਾਯਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਪੱਲਵ ਸਿਸੋਦੀਆ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜੀ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਸ਼ਨੂ ਐਮ.ਐਲ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਵਿਜੇ ਸ਼ੰਕਰ ਵੀ.ਐਲ., ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਰ. ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਕੇਰਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਡਬਲਯੂ.ਏ. ਨੰਬਰ 1458 ਆਫ਼ 2004 ਵਿੱਚ 01.03.2005 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਇੱਥੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 19.05.2004 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 1998 ਦੇ ਓ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 15114 ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ :-

(ਏ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਫਰਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਨ. ਏ. ਅਬਦੁਲਰਹੀਮਾਨ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਅਤੇ ਐਨ. ਏ. ਅਬਦੁੱਲਾ ਹਾਜੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਲਈ ਵਿਦਿਆਨਗਰ, ਕਾਸਰਗੋਡ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। 16.04.1993 ਨੂੰ, ਰਾਤ ਲਗਭਗ 10:30 ਵਜੇ, ਕਾਸਰਗੋਡ ਪੁਲਿਸ ਨੇ "ਰਹਿਮਿਤ ਮੰਜ਼ਿਲ" ਨਾਮਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨੰਬਰ ਸੀ.ਪੀ. 31/786 ਵਾਲੇ ਅਹਾਤੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਬੈਰਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ 125 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤੇਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਸਰਜ਼ ਸਟੈਂਡਰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇਲ ਉਦਯੋਗ ਬਨਾਮ ਜੰਗਲਾਤ ਰੇਂਜ ਅਫ਼ਸਰ ਕਾਸਰਗੋਡ [ਆਰ. ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ, ਜੇ.]

(ਬੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਅਹਾਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਫਰਮ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਪਾਰਟਨਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਤੇਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼, ਕਾਸਰਗੋਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਹਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ।

(ਸੀ) ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਫਰਮ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਰਲਾ ਜੰਗਲਾਤ ਐਕਟ, 1961 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 125 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਡੀ) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਤਰਾ ਫਰਮ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਸਟਾਕ ਹੈ ਯਾਨੀ, 75 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਟਾਕ ਰਜਿਸਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 50 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਮੈਸਰਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਐਰੋਮੈਟਿਕ, ਏ.ਜੀ. ਰੋਡ, ਕਾਲੀਕਟ-2 ਤੋਂ 15.04.1993 ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਖਰੀਦ ਦਾ ਇਨਵੌਇਸ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਈ) ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ 125 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਇਹ ਮਾਤਰਾ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫਾਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਨੇ 03.07.1998 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, 125 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

(ਐੱਫ) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 03.07.1998 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ 1998 ਦੇ ਓਪੀ. ਨੰ. 15114 ਵਾਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ 19.05.2004 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(ਜੀ) ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 19.05.2004 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ, ਜੋ ਕਿ 2004 ਦਾ ਨੰਬਰ 1458 ਸੀ, ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 01.03.2005 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(ਐੱਚ) ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਆਰ. ਹੇਗੜੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪੱਲਵ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ।

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨੁਕਤੇ:-

4. ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61-ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੀ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਜਾਂ 69 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ:-

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਏ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਕਸਾਹਟ ਦੇ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਏ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲਤ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

6. ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤੇਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

7. ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਸਿਰਫ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਉਪਲਬਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਕਿ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤੇਲ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ।

8. ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਸਰਜ਼ ਸਟੈਂਡਰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇਲ ਉਦਯੋਗ ਬਨਾਮ ਜੰਗਲਾਤ ਰੇਂਜ ਅਫ਼ਸਰ ਕਾਸਰਗੋਡ [ਆਰ. ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ, ਜੇ.]

9. ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

10. ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

11. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਚਰਚਾ:-

12. ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗਲਤ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

13. ਉਕਤ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਫੋਰੈਸਟ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ 03.07.1998 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਪੈਰਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀ.ਏ. 423/93 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਜੰਗਲਾਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਐਫ) (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦਨ ਦਾ ਤੇਲ ਵੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 125 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ, ਕੇ.ਕੇ.

ਚੰਦਰਨ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੰਗਲਾਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ 19.05.2004 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹੈ।

14. ਅਗਲੇ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਾਰਾ 61ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 69 ਦੇ ਰੂਪਾਂਤਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 61ਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ:

"61ਏ. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ - ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਧਾਰਾ 52 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਦੇਰੀ ਦੇ, ਇਸਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਸੰਦਾਂ, ਰੱਸੀਆਂ, ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ, ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਸਮੇਤ, ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਹਾਇਕ ਜੰਗਲਾਤ ਸੰਭਾਲਕਰਤਾ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 52 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਭਾਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾਂ ਨਾ ਅਜਿਹੇ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ

ਮੈਸਰਜ਼ ਸਟੈਂਡਰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇਲ ਉਦਯੋਗ ਬਨਾਮ ਜੰਗਲਾਤ ਰੇਂਜ ਅਫ਼ਸਰ ਕਾਸਰਗੋਡ [ਆਰ. ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ, ਜੇ.]

ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਦਾਂ, ਰੱਸੀਆਂ, ਚੇਨਾਂ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ, ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
69. ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਤ ਉਪਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ।- ਜਦੋਂ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਜੰਗਲਾਤ ਉਪਜ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।"

15. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜੰਗਲਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲਾਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

16. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐੱਫ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤੇਲ, ਗੂੰਦ, ਰਾਲ, ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਰਨਿਸ਼ ਸੱਕ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਜਾਂ ਹਾਥੀ ਦੰਦ" ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ "ਲੱਕੜ, ਕੋਲਾ, ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ" ਵਰਗੇ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 61ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਸਤਰਖਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਐੱਫ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹਰੇਕ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਚੰਦਨ ਦਾ ਤੇਲ ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਹੈ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

17. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਬਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਸਿਰਫ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ

ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

18. ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 61ਏ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਜੰਗਲਾਤ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2010 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਅਧਿਆਇ VI ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 47ਐੱਚ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:
"47ਐੱਚ. ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ, ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ, ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜ, ਚੰਦਨ ਦਾ ਤੇਲ, ਮਿੱਲ, ਡਿਸਟਿਲਿੰਗ ਯੂਨਿਟ, ਬਾਇਲਰ-ਪਲਾਂਟ, ਔਜ਼ਾਰ, ਰੱਸੀਆਂ, ਚੇਨਾਂ, ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ, ਵਾਹਨ ਜਾਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਚੰਦਨ ਜਾਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਉਪਕਰਣ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 52 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 61ਏ, 61ਬੀ, 61 ਸੀ, 61ਡੀ, 61ਈ ਅਤੇ 61ਐੱਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ"।
(ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜ਼ੋਰ)

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ 2010 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ